

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Kränkande behandling i förskolan

Enkätstudie om förskollärares uppfattning av kränkande behandling
och likabehandlingsarbetet i förskolan

Lo Eriksson och Louise Eriksson

HT-2020

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Pedagogik
Förskolläraryrket
PEG700 Examensarbete i pedagogik

Handledare: Elisabet Hedlund
Examinator: Daniel Pettersson

Eriksson, Lo & Eriksson, Louise. (2020). *Kränkande behandling i förskolan – Enkätstudie om förskollärares uppfattning av kränkande behandling och likabehandlingsarbetet i förskolan*. Examensarbete i pedagogik. Förskolläraryrket. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Syftet med arbetet var att öka kunskapen kring kränkande behandling inom förskolan. Med enkätstudie som metod undersökte vi hur förskollärare uppfattar likabehandlingsarbetet kring barn som blir utsatta för kränkande behandling inom förskolan. Att utsättas för kränkande behandling skadar självkänslan och självbilden hos barnet. I förskolan kan kränkande behandling uppstå på grund av brister inom verksamheten. Det är vuxnas ansvar att kränkande behandling inte förekommer inom förskolans verksamhet.

I enkäten har 104 förskollärare svarat på både öppna och slutna frågor. Resultatet visar att förskollärare upplever att barn utsätts för både fysisk och psykisk kränkande behandling inom förskolan och att kränkande behandling utförs av både barn och vuxna. Vad förskollärarna i studien ansåg vara kränkande behandling mellan barn var när barn utesluts från gemenskap, när det sägs elaka saker och när barn knuffar, slår och spottar på varandra. Det förskollärarna ansåg vara kränkande behandling utförd av vuxna var när personal pratar över huvudet på barn, när vårdnadshavare kommenteras öppet, när vuxna skäller högljutt och håller fast barn. Anledningar till varför vuxna utför kränkande behandling mot barn kan bero på stress, hög arbetsbelastning och okunskap. Det kan även ske för att skydda barn, till exempel vid självskadebeteende eller vid utåtagerande beteende. Resultatet visar också att förskollärare upplever att det arbetas mer aktivt för att motverka kränkande behandlingar som utförs av barn än kränkande behandlingar som utförs av vuxna. Förskollärarna i studien visar på en medvetenhet och en vilja att granska sig själv, kollegor och sin verksamhet. Slutsatsen är att denna medvetenhet kan bidra till att minska kränkande behandlingar på förskolan och genom det öka barns välmående.

Nyckelord: Förskola, förskollärare, kränkande behandling, likabehandling, trakasserier.

Innehåll

Inledning	1
Problemformulering	3
Syfte och frågeställning	3
Bakgrund	4
Begreppsdefinition, lagar och styrdokument.....	4
Tidigare forskning	5
Vad kan betraktas som kränkande behandling i förskolan?	5
Exempel på vad kränkande behandling inom förskolan kan vara	6
Anledningar till varför barn utsätts för kränkande behandling i förskolan	6
Sammanfattning av tidigare forskning	7
Teoretiska utgångspunkter.....	7
Postmodernitet	7
Metod	9
Urval	10
Etiska överväganden.....	10
Tillvägagångssätt	10
Resultat och analys	12
Förskollärares upplevelser av barn som utsätts för kränkande behandling inom förskolan	12
Förskollärares upplevelser av barn som kränker barn	12
Hur förskollärare upplever att det arbetas med att minska kränkningar mot barn utförda av barn.....	13
Förskollärares upplevelser av vuxna som kränker barn i förskolan	16
Hur förskollärare upplever att det arbetas med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna	18
Förskollärares upplevelser kring varför barn utsätts för kränkande behandling i förskolan av vuxna	20
Vad förskollärare anser om likabehandlingsarbetet	21
Vad respondenterna upplever sig nöjda med.....	21
Vad respondenterna anser kan utvecklas	21
Samband och jämförelse av resultat	22
Diskussion	25
Metoddiskussion.....	27
Slutsats och förslag på framtida forskning	29
Referenslista	31
Bilaga 1	1
Bilaga 2	1

Bilaga 3	1
Bilaga 4	1

Inledning

Folkhälsomyndigheten (2019a, 2019b) har uppmärksammat en ökning av psykisk ohälsa bland barn och unga. Brister inom skolvärlden ses som bidragande faktorer till denna ökning och då främst kränkande behandlingar och brist på extra stöd vid behov. Utsatthet under den tidiga barndomen ökar risken för att barnet senare i livet ska vara i behov av psykisk vård. Förutsättningen för ett barn att utveckla god psykisk hälsa försämras när ett barn inte får fullgod omsorg (Folkhälsomyndigheten, 2019a, 2019b). De första åren i ett barns liv är centrala för barnets välmående. Den känslomässiga utvecklingen och barnets olika beteenden utvecklas som mest under den tiden och förskolan ses som en viktig arena för det hälsofrämjande arbetet (Folkhälsomyndigheten, 2019b). I Sverige erbjuds alla barn från ett till fem års åldern att gå i förskolan och enligt SCB (Statistiska centralbyrån) är cirka 94 procent av barnen i Sverige inskrivna på en förskola. Vissa barn är där 15 timmar i veckan, andra närmare 50 timmar. Många barn spenderar alltså stor del av sin vardag inom förskolans verksamhet. Få av de kränkande behandlingar som sker inom förskolan blir anmälda enligt Gunnarsson, (2019).

Undersökningar har visat att var femte barn upplever sig vara utanför och retad samt att tolv procent av alla barn aldrig får erfara känslan av att ha en vän, skriver Öhman (2019). Förskolan och förskolläraren har en central roll inom det förebyggande arbetet mot kränkande behandling och för hur känslan i gruppen är. Förskolan ska förankra de mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar som samhället bygger på. Verksamheten ska lägga grunden för barns förståelse för demokrati och ge dem möjligheten att utveckla förståelse för demokratiska principer och förbereda dem för vad som gäller i ett demokratiskt samhälle. Arbetslaget ska samarbeta för att aktivt arbeta förebyggande mot diskriminering och kränkande behandling (Skolverket, 2018). Förskolläraren tillsammans med arbetslaget har ett ansvar över det klimat och de relationer som finns inom barngruppen (Öhman, 2019). Vidare skriver Öhman att det är förskolläraren med arbetslaget som har ansvar över vilka gränser som gäller mellan barnen, men även mellan vuxna och barn. Enligt Öhman har den vuxne möjlighet att påverka barnens självuppfattning och relationerna till barnen och mellan barnen. Det som en förskollärare tänker och tycker präglar miljön på förskolan. Öhman menar vidare att den pedagogiska utmaningen är att vara föränderlig i sitt tankesätt och att tankesättet ska kännetecknas av att positiva förändringar är möjliga. Genom att utmärka de

enskilda möjligheter som finns i gruppen kan en arbeta för att utveckla hela barngruppen. Barnen tolkar och utformar sin förståelse baserat på de erfarenheter de får till sig både individuellt och tillsammans i grupp enligt Öhman (2019).

Att barn utsätts för kränkande behandling inom förskolan anser vi vara ett samhälls- och demokratiproblem. Kränkande behandling går mot de värderingar som definieras i förskolans styrdokument och kan ses som en bidragande aspekt till att försvåra barns möjlighet att delta i demokratiska processer. Studien kan belysa faktorer till att den psykiska ohälsan bland barn ökar. Därför anser vi att det är av stor vikt att detta område undersöks och diskuteras.

Problemformulering

Förskolan är en viktig del av samhället som lägger grunden till barn som demokratiska medborgare. I läroplanen fastställs det att förskolan ska arbeta förebyggande och att rektorerna ansvarar för att åtgärder mot kränkande behandling genomförs och dokumenteras fortlöpande (Skolverket, 2018). I skollagen står det att huvudman eller personal inte får utsätta barn för kränkande behandling (SFS 2010:800, kap. 6 § 9) Då det enligt Öhman (2019) är så många som var femte barn som upplever sig vara utanför är det intressant att undersöka hur förskollärare resonerar kring arbetet med likabehandling. Framförallt sedan FN:s barnkonvention blev lagstadgad i Sverige den 1 januari 2020 (UNICEF, 2009) och genom det gett barns rättigheter en starkare position.

Syfte och frågeställning

Syftet är att öka kunskapen kring kränkande behandling inom förskolan. Studien undersöker hur förskollärare resonerar och tänker om kränkande behandling och det förebyggande arbetet. Hur uppfattar förskollärare likabehandlingsarbetet relaterad till kränkande behandling inom förskolan?

Bakgrund

Under det här avsnittet förklaras begreppet och kränkande behandling inom förskolan och skillnaden mellan trakasserier och diskriminering. Här beskrivs även vad som ses som kränkande behandling samt varför och hur kränkande behandlingar sker inom förskolans verksamhet. I slutet presenteras den teoretiska utgångspunkt som ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinition, lagar och styrdokument

En kränkande behandling är enligt skollagen (SFS 2010:800, kap. 6 § 3) ett uppträdande som kränker ett barns värdighet, men som inte är en diskriminering enligt diskrimineringslagen eftersom dessa faller under en separat lagstiftning. Till diskriminering hör kränkningar som sker relaterade till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. (SFS 2008:567, kap. 1 § 4). Enligt Skolverket (2011) måste det finnas ett maktunderläge hos den som blir diskriminerad, vilket betyder att barn inte kan diskriminera andra barn. Det är istället något som sker från förskollärare och annan personal på förskolan mot barn. Om det sker från barn är det istället klassat som trakasserier (Skolverket, 2011). Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag (Skolverket, 2019). Barnkonventionen har fyra grundprinciper och den första av dem har en särskild vikt i vårt arbete; Artikel 2: "Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras" (Skolverket, 2019). Denna princip finns redan förankrad i förskolans styrdokument. I läroplanen står det att arbetslaget aktivt ska arbeta förebyggande och att rektorerna ansvarar för att åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling genomförs och dokumenteras fortlöpande (Skolverket, 2018). I skollagen står det att huvudman eller personal inte får utsätta barn för kränkande behandling (SFS 2010:800, kap. 6 § 9).

Begreppet mobbning omnämns inte i förskolans styrdokument, men mobbning tas ofta upp i studier och forskning. Därför är begreppet relevanta att nämna när kränkande behandling studeras. Mobbning är ett stort och komplext begrepp som inte har en entydig definition. Det författarna under bakgrund och tidigare forskning benämner som mobbing faller under studiens definition av vad kränkande behandling är. Definitionen av kränkande behandling i studien är hämtad från Skolverket (2011) och Skollagen (SFS 2010:800, kap. 6 § 3) som säger att kränkande uppträdande är ett agerande som kränker ett barns värdighet. En

kränkande handling är någonting som kan utföras av både barn och vuxna och kan förekomma vid enstaka tillfällen.

Tidigare forskning

Den tidigare forskningen har sökts fram genom databasen ERIC (Educational Resource Information Center) som fokuserar på forskning inom pedagogik. Sökorden som använts är: preschool or kindergarten or early childhood education, teacher discrimination against student, bullying, power dynamics, offensive treatment, degrading treatment, equality. Sökningarna begränsades till artiklar publicerade mellan 2010 – 2020. Urvalet av artiklar har skett med hänsyn till uppsatsens syfte och frågeställning. Det har gjorts ett undantag i begränsningen genom avhandlingen av Jonsdottir som publicerade 2007. Denna avhandling ger en grundförståelse för utanförskap och kränkande behandling mellan barn och har varit relevant för att bygga upp grunden i begreppsförståelsen.

Vad kan betraktas som kränkande behandling i förskolan?

Helgeland och Lund (2017) definierar den kränkande behandling som de definierar mobbning som sociala processer som gått fel. Anledningen till varför kränkande behandling mellan barn uppstår går att finna i den sociala kontexten och inte genom att studera egenskaperna hos barnet som blir utsatt. Helgeland och Lund kopplar kränkningar till reaktioner som hör till social osäkerhet. Människor är beroende av att känna tillhörighet och gemenskap. När känslan av tillhörighet upplevs hotad kan en känsla av förakt växa. Det leder vidare till att kränkande behandling utförs av den som känner föraktet (Helgeland och Lund, 2017). Helgeland och Lund skriver att det måste finnas en förståelse för kränkande behandling är ett stort och komplext ämne. Denna komplexitet måste speglas i ett försök att definiera fenomenet enligt Helgeland och Lund (2017). Söderström och Löfdahl Hultman (2017) ser kränkande behandling som ett gruppfenomen där kränkningar ofta sker genom att ett barn blir uteslutet av sina kamrater. Barnens kamratkulturer och de normer som existerar i till exempel barnens lek kan analyseras av förskollärare för att identifiera uteslutningar. Även Repo och Sajaniemi (2015a) beskriver kränkande behandling mellan barn, exempelvis definierar de mobbning som ett gruppfenomen. Repo och Sajaniemi (2015b) definierar flera nivåer av kränkande behandling; hela skolan-nivå; miljön i sin helhet och hur klimatet på skolan är. Kamrat-gruppnivå; hur gruppen reagerar och agerar, både för att bidra till och motverka kränkande behandling. Individuell nivå; barnets förmåga att upprätthålla vänskaper, empatiska och moraliska färdigheter. Enligt Cameron och Kovac (2016) är kränkande

behandling när ett barn själv anser sig vara/känner sig utsatt och att det inte måste ske med ett syfte från de eller det barn som utför kränkningen

Exempel på vad kränkande behandling inom förskolan kan vara

Förskollärare ansvarar för att varje barn ska ges möjlighet att uppleva sitt eget värde och utveckla en positiv självbild (Skolverket, 2018). Varje kränkning skadar dock det utsatta barnets självkänsla och för att ett barn ska utveckla en positiv självbild är barnet i behov av positiv respons av människor i barnets närhet (Jonsdóttir, 2007). Repo och Sajaniemi (2015a) beskriver att kränkande behandlingar mellan barn ofta är ett gruppfenomen där det är viktigt att arbeta med hela barngruppen för att minska förekomsten av kränkande behandling. Enligt Repo och Sajaniemi (2015a) är det därför gynnsamt att observera barns hierarkier mellan varandra och hur barngruppens normer är utformade. Detta stämmer överens med Helgelands och Lunds (2017) perspektiv som innebär att barn mobbas genom att de aktivt utesluts från gruppgemenskapen av andra barn. Även Söderström och Löfdahl Hultman (2017) har detta perspektiv samt ger exempel på barn som inte bjuds in till födelsedagskalas fastän alla andra barn i förskolegruppen bjuds in till kalaset. Ytterligare ett exempel är att barn ofta utesluts på grund av ålder (till exempel att någon inte får vara med för att hen anses vara för ung av de andra).

Anledningar till varför barn utsätts för kränkande behandling i förskolan

Enligt Repo och Sajaniemi (2015b) fungerar det inte när förskollärare använder sig av ett strikt förhållningssätt med till exempel bestraffning som konsekvens. I förskolor där personalen använde sig av bestraffning som metod kunde de urskilja mer kränkande behandling bland barnen än i de grupper där bestraffningar inte används. Helgeland och Lund (2017) definierar egenskaper hos barn som ökar risken för uteslutning. Dessa benämns som lägre språkkunskaper, barn som har svårigheter med att identifiera normer som existerar inom leken samt barn som har givits en negativ stämpel av förskollärare. Barn som bryter mot barngruppens kamratkultur och dess normer och värderingar riskerar att utsättas för kränkande behandling inom förskolan menar Söderström och Löfdahl Hultman (2017). Verksamhetens förutsättningar har en central roll när det fokuseras på varför barn utsätts för kränkande behandling enligt Jonsdóttir (2007). Jonsdóttir ser kränkningar mellan barn som ett pedagogiskt problem. Det är personalen på förskolan som ansvarar för att skapa en miljö där det inte förekommer. Vidare skriver Jonsdóttir att förskollärares uppdrag är att ge barn möjlighet att utveckla förutsättningar att tänka på ett demokratiskt sätt som bottnar i det etiska förhållningssätt och de värden som samhället grundar sig på. Varje barn ska bemötas

utifrån sitt personliga behov och med respekt. Möjligheten för förskollärare att uppnå detta uppdrag kan dock påverkas av yttre faktorer som till exempel hög arbetsbelastning. Enligt Jonsdottir (2007) kan kränkande behandling även betraktas som ett politiskt problem eftersom politiker genom sina beslut delvis styr över förskollärarnas förutsättningar att utföra sina uppdrag.

Sammanfattning av tidigare forskning

Den tidigare forskningen visar på att kränkande behandling som fenomen inom förskolan är ett mångfacetterat och komplext område. Detta går att analysera ur flera olika perspektiv och på flera olika nivåer. Författarna inom tidigare forskning använder i sina studier begreppet mobbning, men deras definitionerna faller under vad den här studien definierar som tidigare forskning. Studien syftar till att undersöka den kränkande behandling som sker inom förskolan både om det sker vid ett enskilda tillfälle eller om det sker systematiskt. Kränkande behandling mellan barn rör sig ofta om uteslutning från lek. Kränkande behandling definieras utifrån att den som blir utsatt känner sig kränkt och inte utifrån intentionerna hos andra barn eller vuxna. Barnens egen upplevelse spelar således en central roll. Att utsättas för kränkande behandling skadar självkänslan och självbilden hos barnet. I förskolan kan kränkande behandling uppstå på grund av brister inom verksamheten. Till exempel om personalen är stressad eller inte ges förutsättningar för att utföra sitt uppdrag på ett korrekt vis. Syftet med vår studie är att undersöka förskollärares tankar och resonemang kring kränkande behandling för att öka kunskapen kring ämnet i relation till tidigare forskning.

Teoretiska utgångspunkter

Studiens teoretiska ramverk grundar sig på det postmoderna perspektivet. Ramverket har använts som underlag till att kategorisera vårt resultat och i analysen av resultatet.

Postmodernitet

Dagens barnsyn har till stor del formats av det postmoderna perspektivet och därför anser vi att detta perspektiv var relevant till att analysera förskollärares syn på förskolans verksamhet. Barn ska ses som kompetenta och ska respekteras utifrån sin person och sitt eget sätt att tänka eftersom barn skapar sammanhang och mening baserat på sina erfarenheter (Skolverket, 2018). Inom det postmoderna perspektivet ses alla barn som kompetenta och det finns ingen absolut kunskap eller sanning. Vår värld, samhället och kunskapen i detta är socialt

konstruerat (Dahlberg, Moss, och Pence, 2014). Social konstruktion kan ses som en social process och baseras på individens inblandning i världen. Världen förklaras som vår värld, konstruerad och förstådd av oss själva, därför ses kunskap och dess uppbyggnad som kontextspecifik (Dahlberg et al, 2014). Detta stämmer överens med vad Nordin-Hultman (2004) skriver om postmodernitet. Det finns till exempel ingen exakt beskrivning eller sanning för hur ett barn verkligen är. Barnet konstrueras socialt och baserat på de begrepp och de olika diskurser som finns för att beskriva ett barn. Dessa diskurser är ständigt i rörelse och i förändring därför att de reproduceras och produceras mellan olika människor som kommunicerar med varandra. Vilket kan förklaras som att det finns flera verklighetsperspektiv. Inom dessa diskurser finns det flera individers verkligheter och alla har sin egen sanning (Dahlberg et al, 2014). Den postmoderna synen på barn som socialt konstruerade och att sanningar är subjektiva konstruktioner som är olika för varje enskild individ, är det grundläggande perspektiv som använts vid genomläsning av resultatet och när efterföljande analys utförts.

Metod

Kränkande behandling inom förskolan är ett känsligt område. För att nå ut till många förskollärare på ett tryggt och anonymt sätt genomfördes en enkätstudie. Respondenter tenderar till att ge mer ärliga svar vid enkätundersökningar än vid intervjufrågor enligt Bryman (2011). Enkäten berör ett känsligt område och innehåller känsliga frågor. Därför ansåg vi att det var av stor vikt att erbjuda respondenterna anonymitet. Frågorna ställdes till förskollärare för att de bör ha kunskap om förskolans styrdokument och likabehandlingsarbete som utförs inom förskolans verksamhet. En enkätstudie gjorde det enkelt för respondenten att delta eftersom de gavs möjlighet att avsätta tid för att svara när det passade dem (Bryman, 2011). För att möjliggöra en hög reliabilitet går metoden tydligt igenom tillvägagångssättet och alla enkätfrågor ligger tillgängliga under bilaga 1. Det är möjligt att genomföra en liknande studie genom att ta del av detta.

Enkäten skapades i Google Forms och utformades för att vara enkelt att förstå. Värdeladdade ord (såsom kränkning och diskriminering) definierades för respondenterna under enkätens inledning. Detta för att respondenterna skulle ges en gemensam förståelse och tolkning av begreppen (Trost och Hultåker, 2016). Enkäten utformades med både öppna och slutna frågor för att nå fördelar med båda metoderna. Öppna frågor ger respondenterna möjlighet att svara med sina egna ord vilket kan ge infallsvinklar som annars hade gått förlorade. Slutna frågor är enklare att bearbeta och jämföra (Bryman, 2011). Användningen av både öppna och slutna frågor resulterade i datamaterial som var både kvalitativ (respondenternas egna åsikter och synpunkter) och kvantitativ (numeriska data som ger resultat i siffror) (Bryman, 2011).

Det insamlade datamaterialet bearbetades både kvalitativt och kvantitativt i resultat och analys. För att nå ut till många och för att få en hög svarsfrekvens kontaktades rektorer via mail. När rektorerna kontaktades bad vi dem att skicka ut missiv (se bilaga 2) och enkäten till de förskollärare som arbetar på förskolorna de ansvarar för. Detta har gett oss en stor bredd på svar som inte är begränsade av geografiska faktorer. Målgruppen för enkäten var utbildade förskollärare (i Sverige) och deras erfarenheter av kränkande behandling i förskolan. Enkäten har också delats i Facebookgrupper som riktar sig till förskollärare (se bilaga 4) detta gjordes för att skapa en ytterligare bredd och nå ut till fler förskollärare. Fyra olika grupper på Facebook som riktade sig till förskollärare och som krävde medlemsansökan valdes ut.

Urval

Enkätstudien riktade sig till individer som är utbildade förskollärare och verksamma inom förskoleverksamheten i Sverige. Enkätens urval har skett med ett representativt- och bekvämlighetsyfte. Det representativa urvalet skapade en bredd bland respondenterna (Bryman, 2011). Det representativa urvalet skedde genom att rektorer spridda över Sverige mailades och rektorerna skickade vidare enkäten (samt missiv) till förskollärare. Detta resulterade i att enkäten besvarades av förskollärare spridda över hela landet.

Bekvämlighetsurvalet sparade tid och nådde samtidigt till ett stort antal respondenter (Bryman, 2011). Bekvämlighetsurvalet skedde genom att enkäten postades i grupper på Facebook som riktar sig till förskollärare (se bilaga 4).

124 respondenter besvarade enkäten. Av dessa har 20 enkätsvar sorterats bort eftersom respondenterna inte var utbildade förskollärare eller att de inte fyllt i enkäten korrekt (det var inte möjligt att exempelvis avgöra om respondenten hade rätt utbildning). Vilket betyder att det är 104 utbildade förskollärares svar som ligger till grund för resultatet (Se figur 1:1 i bilaga 3). Det finns en bredd på hur länge de varit aktiva inom yrket (se figur 1:2 och 1:3 i bilaga 3).

Etiska överväganden

Enkäten utformades med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer i åtanke och alla uppgifter hanterades med konfidentialitet (Vetenskapsrådet, 2017). Insamlad data har endast använts inom examensarbetets ramar och alla svar är anonymiserade. I inledningen till enkäten kunde respondenterna ta del av information från missivet som förklarade att deras svar skulle användas som underlag till ett examensarbete. Det beskrevs även att de när som helst kunde avbryta sin medverkan och att uppgifterna kommer behandlas konfidentiellt. Det klargjordes att varken namn på individer, förskolor eller kommuner kommer redovisas i examensarbetet (Vetenskapsrådet, 2017).

Tillvägagångssätt

Vi skickade ut enkäten till 139 rektorer fördelade över 21 kommuner. En kommun per län och kommunerna valdes ut slumpmässigt via en slumpgenerator. De rektorer som tackade ja till att delta mailade sedan ut enkäten till förskollärare. Enkäten har även delats i fyra olika Facebookgrupper som riktar sig till förskollärare (se bilaga 4). Eftersom enkäten skedde

digitalt och spreds till många fanns risken att individer utanför den tilltänkta målgruppen skulle besvara enkäten. Därför fanns det frågor om utbildningsnivå och vad respondentens anställning var (se bilaga 1). Dessa frågor hjälpte till vid gallringen av respondenter som inte uppfyllde studiens målgrupp. Metoderna valdes för att skapa en bred spridning och genom det få en mångfald i svaren. Under arbetet med kategoriseringen skrevs alla enkäter ut i pappersform. Svaren från de stängda frågorna presenteras i form av statistik och ger en överblicksbild av respondenternas upplevelser av kränkande behandling inom förskolan och hur de uppfattar likabehandlingsarbetet. Svaren från de öppna frågorna i enkäten har lästs utifrån ett postmodernistiskt perspektiv och kategoriseras utifrån innehåll. Vid kategoriseringen har färgkodning använts för att skapa en tydlig visuell överblick. Citat har plockats ut och tilldelas underkategorier. Resultatet av de öppna frågorna i enkätstudien har bearbetats kvalitativt. Citaten från de öppna frågorna har brutits ned, jämförts, konceptualiseras och kategoriserats (Bryman, 2011). Genom detta har kategorier och teman synliggjorts. Resultatet har delats in två kategorier där den ena fokuserar på barns kränkande behandling mot barn och den andra på vuxnas kränkande behandling mot barn. I frågan om förskollärare anser att det arbetas med att minska kränkande behandling har frågorna ställts på tre olika nivåer; individnivå, arbetslagnivå och hela förskolan-nivå och denna indelning görs även när resultatet presenteras och analyseras utifrån ett postmodernistiskt perspektiv. Resultatet analyserades genom att läsas ett flertal gånger utifrån ett postmodernistiskt perspektiv.

De teman som identifierades under databehandlingen är: *Förskollärares upplevelser av barn som kränker barn*, *Förskollärares upplevelser av vuxna som kränker barn i förskolan* och *Vad anser förskollärare om likabehandlingsarbetet?* Den kränkande behandlingen delas in i *fysisk kränkande behandling* (exempelvis att puttas) och *psykisk kränkande behandling* (exempelvis att säga någonting kränkande). I slutet presenteras en del där resultat från stängda frågor jämförs och samband lyfts fram.

Resultat och analys

Här presenteras resultatet av studien och vår analys av valda delar av resultatet som analyserats utifrån ett postmodernistiskt perspektiv.

Förskollärares upplevelser av barn som utsätts för kränkande behandling inom förskolan

Majoriteten av förskollärarna i studien upplevde att barn utsätts för kränkande behandling inom förskolan av både barn och vuxna. 86 av 104 respondenter upplevde att de har sett barn kränka andra barn på förskolan (se figur 2:1 i bilaga 3). 78 av 104 uppgav att de upplevt att barn blivit kränkta av vuxna på förskolan (se figur 2:2 i bilaga 3). Under frågan om respondenterna själva upplevt att de har agerat kränkande mot ett barn är resultatet mer delat. 28 respondenter uppgav att de har kränkt ett barn, 45 svarar nej och 31 svarar att de inte vet (se figur 2:3 i bilaga 3).

Respondenterna gavs i en öppen fråga möjligheten att utveckla sina svar. De utvecklade svaren har kategoriserats, jämförts och konceptualiseras in i övergripande teman för att visa vad förskollärare anser vara kränkande behandling inom förskolan.

Förskollärares upplevelser av barn som kränker barn

Som tidigare nämnt uppgav majoriteten av förskollärarna att de upplevt att barn utsätts för kränkande behandling när de vistas på förskolan. Respondenterna har skrivit om både återkommande och enstaka händelser som de uppfattat som kränkningar. Under bearbetningen av materialet synliggjordes två tydliga underkategorier. Dessa är vad som kategoriseras som *fysisk kränkande behandling* och *psykisk kränkande behandling*. Exempel på vad som förekom inom fysisk kränkande behandling är händelser där förskollärarna har upplevt att barn blivit knuffade, blivit slagna, att barn blivit spottad på, att barn blir fysiskt fasthållna och nedtryckta. Under kategorin psykisk kränkande behandling återges situationer som respondenterna uppmärksammat och som har en psykisk karaktär. Exempel som beskrevs var uteslutning från lek, att inte bjuda in specifika barn på kalas och att förskollärare har hört barnen säga fula ord till andra barn. Fyra respondenter beskrev att de upplevt att vissa barn blivit uteslutna och kränkta av andra barn på grund av barnets etnicitet och hudfärg, vilket klassas som trakasserier. Ett exempel som en respondent skrev i fritexten var: "Många olika sätt från verbala kränkningar om hudfärg och etiskt [*sic*] ursprung . . ." och tre andra respondenterna beskrev liknande händelser. Det går inte att säga varför barnen uttryckt sig så, men respondenterna har kopplat händelserna till att ha grunder i etnicitet och hudfärg.

Detta är vad förskollärare uppmärksammat som kränkande behandling utförda av barn mot andra barn, men det framgår inte om barnens perspektiv har lyfts hos respondenterna. Förskollärarna i studien skapade de ramar för vad som kan vara kränkande behandling mot barn av andra barn. Flera av de exempel som förskollärarna har upplevt har gått att koppla till handlingar som bryter mot förskolans styrdokument och läroplan; att inget barns värdighet får kränkas. Styrdokumentet kan ses som en gemensam grund utifrån var förskolläraernas sanningar om kränkande behandling skapas.

Hur förskollärare upplever att det arbetas med att minska kränkningar mot barn utförda av barn

Respondenterna tillfrågades hur de anser att det arbetas med att minska kränkande behandlingar utförda av barn på förskolan där de arbetar. Efter frågan gavs en öppen fråga där respondenterna fick möjlighet att utveckla sitt svar i fritext. Frågan ställdes så att respondenterna svarade om sina upplevelser ur tre olika perspektiv; utifrån hur de upplever att *de själv* arbetar med att minska kränkningar utförd av barn, utifrån hur de upplever att *arbetslaget* arbetar med att minska kränkningar utförd av barn och utifrån hur de upplever att *hela förskolan* arbetar med att minska kränkningar utförd av barn.

I enkäten svarade 99 av 104 respondenter att de aktivt arbetade med att minska kränkningar mot barn utförda av barn. 5 respondenter svarade att de till viss del arbetade med frågan och 0 respondenter svarade nej (se figur 3:1 i bilaga 3). 93 respondenter valde att utveckla sina svar i fritext. Majoriteten av respondenterna upplevde att de själva arbetade med sitt förhållningssätt och bemötande mot barn och kollegor. En dryg tredjedel, närmare 30, av respondenterna som svarat i fritext att de upplevde att de hade ett arbetssätt där de kunde få och ge kritik till kollegor och att de regelbundet hade samtal och diskussioner med kollegorna. En respondent skrev:

Vi jobbar mycket med vårt eget förhållningssätt, om vi bemöter barnen och kollegor och andra vuxna på ett bra sätt så kanske barnen gör lika och ser vad som är rätt.

En annan respondent skrev:

Uppmärksammar med kollegor: hur, var o [*sic*] när sker kränkningar [*sic*]? Finns det specifika barn som ofta utsätter eller utsätts mer än andra? Hur kan vi förändra vårt arbetssätt?

Citaten är exempel på hur respondenterna i studien uppgav att de arbetar med kollegor och andra vuxna för att skapa förebilder som barnen kan ta efter. Ett tiotal uppgav också att de upplever sig arbeta nära barnen och att detta resulterar i att kränkande behandlingar mellan

barn minskade. “Genom att vara närvarande och nära barnen i deras vardag. Kunna förebygga innan det händer” är ett exempel där en respondent lyfte närhet i form av att arbeta nära barnen som förebyggande arbete. Tio respondenter säger sig arbeta utifrån en likabehandlingsplan och med prioriterade målområden kopplade till likabehandling. “Vi jobbar med värdegrund och allas lika värde hela tiden” Tre respondenter upplevde även att barnkonventionen gavs ett fokus och att verksamheten planerade sitt arbete med den i grunden, till exempel genom kompisböckerna. “Kompisböckerna är också ett verktyg samt barnkonvention”. Kompisböckerna är en serie av barnböcker skrivna av Linda Palm och de är baserade på barnkonventionens artiklar om barns rättigheter.

Närmare 30 respondenter uppgav att de är bra på att lyssna på barnen och deras behov, att de är närvarande och att detta fokus på barnen är något som motverkar att kränkningar sker. “Genom att vara närvarande och nära i alla situationer under dagen, och att därigenom förebygga beteende som inte är okej”. Ur ett postmodernt perspektiv kan citatet förklaras som att förskollärarna vill förstå och delta i den sociala konstruktionen barnen deltar i. Den sociala konstruktionen grundar sig på individens deltagande och genom att delta och försöka förstå alla deltagarnas verklighetsperspektiv kan de arbeta med att motverka kränkande behandling. Ett tiotal respondenter uppgav sig vara goda förebilder för barnen och att de aktivt försöker göra barnens perspektiv närvarande, till exempel genom att tillsammans med barnen skapa kompisregler som alla förvänta sig att följa. En respondent skrev: “Genom att vara en god förebild i mitt förhållningssätt gentemot barnen” och en annan: “försöker att vara en god medmänniska, en god kollega och ett bra föredöme”. Vilket kan tolkas ur ett postmodernt perspektiv som att eftersom förskollärarna är goda förebilder för barnen konstrueras barnen socialt till att ta efter förskollärares tolkningar av ett gott beteende.

93 respondenter upplevde att deras arbetslag arbetade aktivt med att minska kränkande behandling mellan barn. 9 respondenter svarade till viss del, 2 respondenter svarade nej, att de inte anser att deras arbetslag aktivt arbetade med att minska kränkande behandling mot barn utförda av andra barn (se figur 3:3 i bilaga 3). Det var 43 respondenter som valde att utveckla sitt svar i fritext. Ett tiotal beskrev att de aktivt arbetade med att minska kränkande behandling genom att vara bra förebilder och att det bidrog till arbetslagets likabehandlingsarbete. Nästan hälften av dem som valde att utveckla sitt svar i fritext uppgav även att de upplevde att arbetslaget förde samtal och diskussioner med varandra kring kränkande behandling och att arbetslaget tog sig tid att skriva kränkingsanmälningar när det

behövdes. En respondent skrev: “Vi alla skriver kränkings anmälan [*sic*] om händelser uppmärksammar” och en annan skrev: “vi för ständigt dialog om detta”. Dessa citat lyft detta perspektiv. Närmare hälften uppgav även att arbetslaget arbetade aktivt med barnen genom att samtala med dem om hur en ska behandla varandra. En respondent skriver: “Vi samtalar om hur vi ska vara för att vara fina medmänniskor och respektera allas likheter samt olikheter”. Dessa perspektiv återkommer i svaren från respondenter. Utifrån ett postmodernt perspektiv kan det ses som att förskollärare (och resten av arbetslaget) kan genom att samtala tillsammans med barn konstruera en gemensam bild kring hur barn ska bete sig mot varandra i förskolan.

79 respondenter ansåg att arbetsplatsen aktivt arbetade med att minska kränkningar mellan barn. 23 respondenter svarade till viss del, 2 respondenter svarade nej (se figur 4:5, bilaga 3). 36 respondenter valde att utveckla sitt svar och 6 av dem skrev där att deras förskola har en likabehandlingsplan som de arbetar utifrån. Ett tiotal beskrev hur kränkningar mellan barn var någonting som frekvent lyftes på förskolans arbetsplatsträffar (APT). Ett tiotal respondenter upplevde att det förekom svårigheter inom det förebyggande arbetet mot kränkande behandling mellan barn och att personalens engagemang för området skiljde sig åt. Tre ansåg att utbildad personal ofta saknade en medvetenhet kring kränkande behandling utifrån förskolans perspektiv. En respondent skrev: “Stor andel utbildade som saknar medvetenhet”. Utifrån ett postmodern tolkning kan citatet indikera på att förskollärare kan se utbildning som en bidragande faktor till att skapa ett gemensamt synsätt. Resultatet i fritext är vad respondenterna väljer att utveckla och det går inte att dra slutsatser kring vad som inte sägs. Att några respondenter väljer att lyfta likabehandlingsplanen innebär inte att övriga respondenter saknar en likabehandlingsplan.

Majoriteten av respondenterna ansåg att de aktivt arbetade med att minska kränkningar mellan barn inom alla tre områdena. Det främsta arbetssättet som förskollärarna uppgav att de använde sig av var att arbeta nära barnen och att vara goda förebilder för barnen. Närmare hälften av respondenterna uppgav att de upplevde att diskussioner med kollegor gynnade arbetet med att minska kränkande behandling mellan barn. Det kan ur ett postmodernistiskt perspektiv ses som att förskollärarna tillsammans skapar en sanning och verklighet som ska representera hur lagar och styrdokument ska förankras inom det vardagliga likabehandlingsarbetet på förskolan. Genom att diskutera deras egna subjektiva verkligheter byggs en större helhet fram som alla kan ha ambitionen att försöka arbeta efter.

Närmare hälften av respondenterna beskrev hur de arbetar nära barnen för att försöka inkludera barnen så att de tillsammans kan utveckla en trivsamt miljö. Detta kan ses som en medvetenhet hos förskollärarna om att barnen inte delar samma verklighetsbild som förskollärarna och att barnens perspektiv är värdefulla för att skapa någonting som barnen också tycker är bra.

Förskollärares upplevelser av vuxna som kränker barn i förskolan

Respondenterna fick besvara frågor om deras upplevelser av vuxna som kränker barn på förskolan. 78 förskollärare svarade att de upplevt att ett barn blivit kränkt av en vuxen på förskolan. 4 respondenter svarade att de inte vet och 22 svarade nej. 28 svarade att de själv har kränkt ett barn, 31 vet inte om de har kränkt ett barn och 45 svarade nej. Det var 77 respondenter som valde att utveckla sitt svar. Under bearbetningen framkom det att den största delen av kränkande behandling som vuxna upplever att de/andra utsatte barn för är psykisk. Denna typ av kränkande behandling skedde ofta i form av utskällningar med höjda röster eller utpekande inför resten av barngruppen. Men även fysisk kränkande behandling beskrevs av 17 respondenter. Händelser som att ta ett barn hårt i armen, bita ett barn och hålla för munnen på ett barn som skriker är händelser som respondenterna upplevt vara fysiska kränkningar vuxna utsatt barn för.

Inom kategorin psykisk kränkande behandling som respondenterna observerat var situationer där vuxna pratade över huvudet på barn samt att vuxna pratade förminskande om barn. Även situationer där barn blivit överdrivet tillrättavisade beskrevs, till exempel genom att den vuxne höjer rösten eller inför barngruppen pekade ut någonting som ett barn ansågs ha gjort. En respondent beskrev: "En vuxen kränkte [*sic*] ett barn genom att "skälla ut" och peka ut barnet inför alla barnen på avdelningen när hen råkade kissa på sig". En annan respondent beskrev "Tala över huvudet på barn, tala om istället för med barn, höjd röst, uppvisa aggressivt och skrämmande beteende gentemot kollegor i barns närvaro". Citaten visar på förskollärares upplevelser av kränkande behandling som innebär att förskollärare skällt och pekat ut barn. Vi vet inte om barnen upplevde dessa situationer som kränkande. Men genom att barnen är inom en kontext där det ofta förekommer ett aggressivt beteende (som till exempel att höja rösten) kan det leda till att barnen tar efter beteendet och uppvisar det mot varandra. Eftersom barn formas av den verklighet de vistas i. Ett tiotal respondenter tog upp omsorgssituationer där barn till exempel tvingats att smaka på mat. Även situationer där vuxna kommenterat barns utseende, lukt och yttrat åsikter om vårdnadshavare nämndes i

enkätsvaren. Ett exempel som visar på en förskollärares upplevelse av kränkande behandling som berör en omsorgssituation och kommentarer om barn var: "Vuxen som tvingar barn att äta mat de ej vill äta. Kommentarer om att ett barn alltid är snorigt, kommentarer om att det luktar bajs, åsikter om föräldrar så barnet hör det". Citaten visar på att förskollärare kan se tvång och negativt laddade kommentarer om barn som en handling som kränker ett barn. Kränkande behandling som förskollärarna upplevt ske, som är fysisk: "Pedagogen höll för munnen på ett barn med särskilda behov som skrek" och: "tagit hårt i armen". Händelser där vuxna håller för munnen på barn och där vuxna tagit ett barn hårt i armen har respondenterna ansett vara kränkande behandling.

Viss kränkande behandling kan ses som både fysisk och psykisk. Exempel på detta är när ett barn blir utskälld inför andra barn samtidigt som den som skäller håller hårt i barnets arm, så som en respondent skrev: "Utskälld, utskälld inför andra barn, den vuxna skriker på barnet och tar den hårt i armen. Säger saker som jag tänker inte lyssna på dig nästa gång. Eller nu får du sitta här och skämmas". I den situationen utsätts barnet både för det som kategoriseras som fysiskt våld och psykiskt våld genom att den vuxne håller barnet hårt i armen och skriker på barnet. De situationer där förskollärarna i enkäten upplevde att de hade kränkt ett barn var främst relaterade till rutinsituationer kopplade till hygien, toalettbesök och mat. Till exempel att de bytt blöja på ett barn som inte vill få blöjan bytt, byta blöja på ett barn utan att stänga dörren in till rummet, att de tvingat barn att gå på toaletten och tvätta händerna eller reagerat för kraftigt och markerat för starkt mot ett barn. En respondent uppgav att hen knuffat ett barn där barnet tidigare hade knuffat sina kamrater. Av de 31 respondenter som utvecklade sitt svar ansåg hälften av respondenterna sig ha höjt rösten, skällt ut eller talat över huvudet på barn. De tycker sig inte ha lyssnat ordentligt och har ibland upplevt sig ha dragit förhastade slutsatser i konflikter mellan barn baserade på fördomar och tidigare erfarenheter kring de inblandade barnen. Åtta situationer handlade om barn som hamnat i affekt och varit utåtagerande mot andra. En respondent beskrev: "Varit arg och stressad och sagt till lite för hårt till barn pga just stress, för lite personal och bristande tålamod . . .". Detta visar på hur faktorer som stress och bristande stöd från ledningen kan bidra till att barn utsätts för kränkande behandling av vuxna.

Det är förskollärare som värderade hur deras kollegor på arbetsplatsen beter sig mot barn. Det går inte att veta huruvida personen som utfört den kränkande behandlingen själv upplevde att hen kränker barnet eller om barnet upplever sig kränkt. Det verkar även finnas situationer där

kränkningar upplevs som motiverade och okej att utföra. Detta är i situationer där den upplevda kränkningen av ett barn skedde för att skydda barnet själv eller ett/flera andra barn.

Hur förskollärare upplever att det arbetas med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna

Respondenterna tillfrågades hur de upplevde att arbetet mot kränkande behandling från vuxna mot barn såg ut på deras förskola. Respondenterna gavs även möjlighet att utveckla sitt svar i fritext. Frågan ställdes så att respondenterna svarade om sina upplevelser ur tre olika perspektiv; utifrån hur de upplever att de själva arbetar med att minska kränkningar utförd av barn, utifrån hur de upplever att arbetslaget arbetar med att minska kränkningar utförd av barn och utifrån hur de upplever att hela förskolan arbetar med att minska kränkningar utförd av barn.

I frågan om respondenterna upplever att de arbetar med att minska kränkningar utförda av vuxna så svarade 67 respondenter på att de arbetade med att minska kränkande behandling, 34 svarade till viss del och 3 respondenter svarade nej (se figur 3:2, i bilaga 3).

Respondenterna gavs möjligheten att utveckla sitt svar och ge exempel på hur de arbetar med att minska kränkande behandling mot barn utförda av vuxna vilket 89 av dem valde att göra. Närmare 20 respondenter beskrev vikten av att våga prata och konfrontera kollegor. Även här var det respondenter som tog upp vikten av att diskutera med kollegor och att ha ett öppet klimat i arbetsgruppen. I figur 3:4 (se bilaga 3) svarade 72 respondenter att de upplevde att arbetslaget aktivt arbetade med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna. 20 respondenter svarade till viss del och 12 respondenter svarade nej, att de upplevde att deras arbetslag inte aktivt arbetade med att minska kränkningar utförda av vuxna mot barn.

Respondenterna fick även här utveckla sitt svar, vilket 48 gjorde och de gav då exempel på vikten av att diskutera och prata med varandra inom arbetslaget. Ett öppet klimat och att det ska vara möjligt att ge sina kollegor kritik utan att det blir konflikter.

66 respondenter svarade att de upplever att arbetsplatsen arbetar aktivt med att motverka kränkningar mot barn utförda av vuxna, 28 respondenter svarade till viss del och 10 respondenter svarade nej (se figur 3:6 i bilaga 3). Av de 43 respondenter som valt att utveckla sitt svar nämnde ett tiotal respondenter att de upplevde att deras arbetslag har en gemensam/delad syn, men att det brister i kommunikationen mellan de olika arbetslagen. En

respondent skrev: “vi har inte tillsammans pratat om hur vi inom varje arbetslag och inom hela förskolan arbetar för att minska kränkningar mot barn från vuxna”. Det framstår som problematiskt att inte tillsammans med hela förskolan diskutera hur kränkande behandling kan minskas. Detta citat kan förstås som att förskollärarna vill konstruera och skapa ett gemensamt synsätt kring kränkande behandling och hur det ska bemötas/hanteras. Två respondenter beskrev hur de brukade hålla ett extra öga öppet när det fanns vikarier inom verksamheten för att uppfatta hur vikarierna bemötte barnen eftersom de upplevde det som troligare att en vikarie utför kränkande behandling.

67 respondenter upplevde att de aktivt arbetade med att minska kränkande behandling som barn blir utsatta för av vuxna. Det var 34 som svarade till viss del och 3 som svarade att de inte alls arbetade med att motverka dessa kränkningar (se figur 3:2 i bilaga 3). Majoriteten av respondenterna som utvecklat sina svar upplevde att det var viktigt med ett öppet arbetsklimat där det går att kritisera och diskutera med kollegor för att minska kränkningar. De upplevde att deras arbetslag hade en gemensam/delad barnsyn och detta ses som gynnsamt för att motverka kränkande behandlingar. En respondent beskriver det såhär:

Genom att i arbetslaget diskutera och våga prata om de sammanhang där vi som vuxna blir stressade och lättare kränker barnen. Våga samtala om hur vi kan göra istället då en konflikt eller oönskat beteende med/hos ett barn uppstår. Men även att våga avbryta en vuxen som jag ser är på väg att kränka ett barn eller börjat göra det.

Citatet ovan kommer från en av flera respondenter som lägger vikt på ett öppet arbetsklimat där det anses vara välkommet att diskutera och samtala kring vuxnas bemötande mot barn. Ett tiotal respondenter lyfte vikten av utbildning och fem respondenter upplevde att den delade barnsynen oftare återfinns hos utbildad personal än hos vikarier eller personal som saknar utbildning. En respondent beskrev det såhär: “Outbildad pedagog som gör skillnad på barnen och uttalar sig dåligt hörbart inför barnet”. Att personen som saknar utbildning gjort skillnad på barn och uttalat sig dåligt så att barn hört resulterade i att respondenten upplever att hens barnsyn inte delades med respondentens. Även detta är en indikation på att förskollärare försöker skapa en gemensam verklighet med gemensamma sanningar för att rama in och motverka att vuxna betar sig på ett sätt som kan upplevas som kränkande mot barn. Förskollärarna och arbetslagets barnsyn blir en drivande faktor i vad som kan anses som kränkande behandling som inte är okej, kränkande behandling som är motiverad och vad som inte är kränkande behandling inom förskolan.

Förskollärares upplevelser kring varför barn utsätts för kränkande behandling i förskolan av vuxna

I samband med att förskollärarna fick besvara frågan om de upplevde att de personligen kränkt ett barn i förskolan fick de möjlighet att i fritext besvara på vilket sätt den kränkande behandlingen skett. Ett tiotal respondenter beskrev att de upplevde att flertalet kränkande behandlingar skedde i samband med omsorgsrutiner. Ett tiotal förskollärare beskrev hur de upplevt att yttre faktorer påverkat deras förhållningssätt mot barnen. En av dessa yttre faktorer som uppgavs var stress på grund av personalbrist. En respondent beskrev hur känslan av stress ledde till ett dåligt tålamod och att hen tappat humöret vilket sedan gått ut över barnen. Ett tiotal respondenter har beskrivit hur de resonerat och i vissa fall har valt att utföra en handling som de tror kan ha kränkt ett barn. I tre fall uppgavs att respondenten upplevde händelserna som eventuellt kränkande för barnet, men att handlingen utfördes för att skydda ett/flera andra barn. En av respondent gav exempel på när hen utförde en handling för att motverka ett barns självska debeteende. Hen skrev: "För att hindra självska debeteende valde jag att hålla fast barnet. Jag kunde kanske ha agerat annorlunda i skeendet innan så kunde möjligen självska debeteende ha undvikits". Handlingen resulterade i att respondenten upplevde att hen kränker barnet, men att det skedde för att skydda. Tre respondenter uppgav att de utfört eventuella kränkningar och att kränkningarna skedde för att barnets behov av omsorg varit viktigare (till exempel barns behov av blöjbyte). 16 respondenter beskrev hur de upplevt att de själv eller en annan vuxen talat över huvudet på barn, att de upplevt att de inte lyssnat färdigt på vad barnen har sagt och dragit egna slutsatser baserat på föreställningar och förväntningar kring barnets beteenden.

Utifrån ett postmodernistiskt perspektiv kan det ses som att förskollärare konstruerar en verklighet där det är okej att bete sig på ett sätt som de själv upplever som kränkande mot ett barn om det går att motivera att det är för barnets bästa. Förskollärare konstruerar sanningar kring vad som anses vara bäst för barn utifrån sin egen verklighet. Vilket leder till att det blir ett okej beteende för en del förskollärare att byta blöja på ett barn trots protester medan andra ser det som en handling som gått över gränsen för vad som anses vara en kränkande handling. Det finns ingen gemensam sanning kring vilket beteende som är okej utan det är någonting som skapas inom varje förskollärare även om resultatet pekar på att det finns gemensamma ramar hos respondenterna. De gemensamma ramarna som resultatet visar på är att förskollärare ser det som kränkande behandling att byta blöja på barn som vägrar, att byta blöja när det inte går att stänga dörren så att andra barn kan titta på och tvinga barn att smaka

på mat. Det ses även som kränkande behandling att tala över huvudet på barn, att inte aktivt lyssna på barn när de pratar och att prata negativt om vårdnadshavare så att barnen hör.

Vad förskollärare anser om likabehandlingsarbetet

72 respondenter har valt att utveckla sitt svar i fritext om vad de är nöjda med inom likabehandlingsarbetet. 68 respondenter har valt att utveckla sitt svar i fritext om vad de tycker kan utvecklas inom likabehandlingsarbetet.

Vad respondenterna upplever sig nöjda med

Exempel på svar är att de upplevde att de har ett normkritiskt arbete samt att de ansåg sig ha tillgång till medvetna kollegor. 27 representanter var nöjda med klimatet i arbetsgruppen då de upplevde att de kunde prata med varandra och ha levande diskussioner. Att kunna prata med kollegor och ge barnen inflytande i arbetet sågs som positivt. En respondent skrev: "Att vi har en levande plan som vi uppdaterar och utvärderar tillsammans varje år, där vårdnadshavare och all personal är involverade". Citatet lyfter hur respondenten anser att det är positivt att all personal och vårdnadshavare är involverad i likabehandlingsarbetet. Ur ett postmodernt perspektiv kan diskussioner med andra leda till att det egna perspektivet vidgas och att det skapas en medveten om andra personers verkligheter/sanningar. Att verksamheten hade delad syn på det arbete som sker/ska ske var en positiv aspekt. Även att personalen fått tillgång till specifik utbildning om vägledande samspel sågs som positivt. En respondent beskriver kompisplan för barnen: "Att vi gjort likabehandlingsplanen på barnens nivå, att den heter kompisplan som vi arbetar aktivt med". Respondenten lyfter fram att hen vill få barnen delaktiga och att det finns något positivt att ha likabehandlingsarbetet på en nivå där barnen kan ta till sig informationen.

Vad respondenterna anser kan utvecklas

Exempel på svar var att respondenterna önskade mer stöd inom arbetet mot kränkningar utförda av vuxna. Ett öppet arbetsklimat med återkommande diskussioner där det är okej att ge och få respons av kollegor. Att det sägs ifrån mer när vuxna utför kränkningar. Det önskades ett större stöd från rektorer och utbildning kring hantering av kränkningar som utförs av vuxna. Även vikarier och övrig personal i förskolan ska involveras mer i likabehandlingsarbetet. Fem respondenter lyfte specifikt vikariernas roll, en skrev: "det som saknas är utbildningsinsatser för vikarier och korttidsanställda". Det citatet kan kopplas till det postmoderna perspektivet kring att konstruera en gemensam verklighet. Tidigare lyfts det av respondenter att vikarier och utbildade kan ha en annan barnsyn än ordinarie och att det

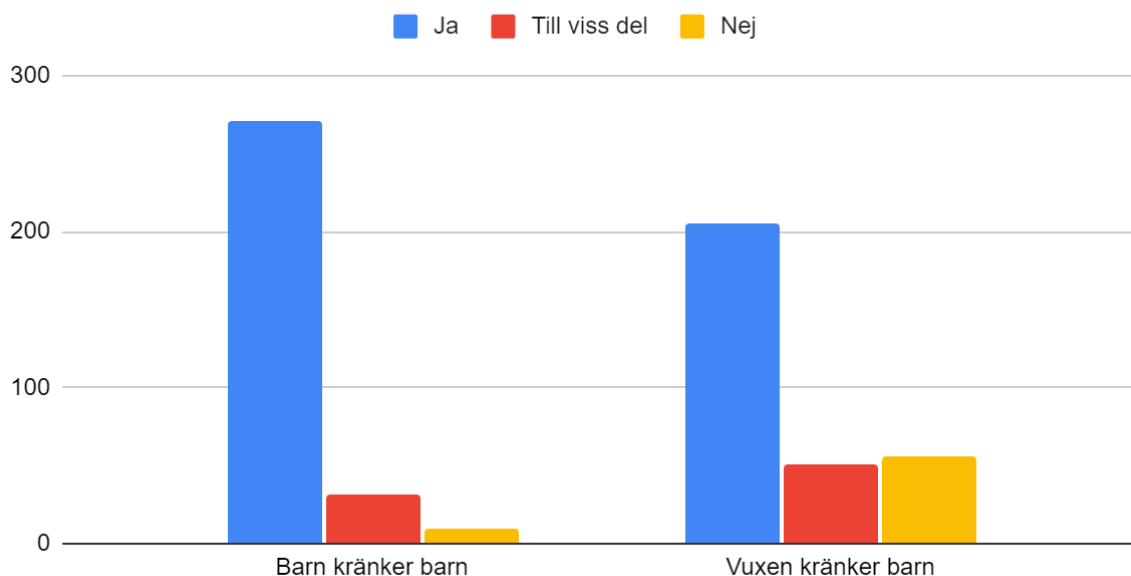
leder till kränkningar. Respondenterna önskade att likabehandlingsplanen hålls levande genom att regelbundet ha gemensamma diskussioner, till exempel under arbetsplatsträffar. Samt att verksamheten utvecklar ett gemensamt förhållningssätt som alla tillsammans följer. Återkommande var att förskollärarna ansåg att det var viktigt att inte nöja sig och att förhålla sig till att det måste ske ett ständigt pågående utvecklingsarbete. Sammanfattningsvis så svarar 33 respondenter att de var nöjda med likabehandlingsarbetet de själva utför, 45 respondenter var nöjda med likabehandlingsarbetet som arbetslaget utför och 58 respondenter var nöjda med likabehandlingsarbetet som hela förskolan utför. 5 respondenter vet inte om de var nöjda och 7 respondenter var inte nöjda.

Det respondenter var nöjda med inom sitt arbete med likabehandling visar i stora drag på samma sak som andra respondenter saknade inom sitt arbete med likabehandling. Majoriteten av respondenterna vill ha en delad syn på hur en ska förhålla sig till barn när de arbetar samt de har även en delad syn på vad som anses vara positivt inom arbetet med likabehandling. Ur ett postmodernistiskt perspektiv kan detta förklaras som att de respondenter som är missnöjda kan ha svårigheter med att skapa en gemensam sanning på grund av att de till exempel upplevde att alla på arbetsplatsen inte inkluderades inom arbetet med likabehandling. Eller att de upplevde att de inte hade rätt förutsättningar för att kunna reflektera tillsammans för att gemensamt ha möjlighet att arbeta mot en gemensam sanning.

Samband och jämförelse av resultat

Det var färre respondenter som ansåg att de själv, arbetslaget och arbetsplatsen arbetade med att minska kränkande behandling utförd av vuxna än den kränkande behandling som utförs mellan barn.

Upplever förskollärare att det arbetas med att motverka kränkande behandling?

Figur 4. Diagram som visar att en sammanslagning av förskollärares upplevelser kring arbete för att motverka kränkande behandling. 271 av 212 svar är nöjda med arbetet kring barn som utsätter barn, 205 av 312 svar är nöjda med arbetet kring vuxna som utsätter barn.

I tabellen visas en sammanställning av respondenternas svar om de ansåg att det aktivt arbetas med att minska kränkande behandling inom förskolan. Svaren från de tre olika nivåerna (individ, arbetslag, hela förskolan) har sammanställts för att visa en generell upplevelse hos respondenterna. Det är tydligt att fler upplever att det arbetas mer aktivt med att minska kränkningar utförda av barn och att fler upplever att det inte alls arbetas med att motverka kränkningar utförda av vuxna.

Av de 104 respondenterna har 6 svarat att de varken sett ett barn som blir kränkt av ett annat barn eller ett barn som blir kränkt av en vuxen på förskolan. Tre av dessa har arbetat 1–5 år, två har arbetat i 11–15 år och en respondent i mer än 20 år. 3 av dessa utbildade sig för 1–5 år sedan, resterande 3 utbildade sig för mer än 20 år sedan. De uppgav alla att de är insatta i vad förskolans läroplan säger om kränkande behandling, tre av dem uppgav att de även var insatta i vad som står i skollagen om åtgärder kring kränkande behandling. Av de 28 respondenter som uppgav att de själv har kränkt ett barn, angav 25 att de var insatta i både läroplanen och skollagen. 3 respondenter uppgav att de var insatta i läroplanen.

I relation till antal år inom yrket och antal år sedan avslutad utbildning fanns inte några samband i hur respondenterna uppmärksammade kränkande behandling, hur insatta de ansåg

sig vara i styrdokumentet eller hur nöjda de upplevde sig vara med likabehandlingsarbetet på personlig-, arbetslags- och verksamhetsnivå. Resultaten har varit spridda över respondenterna. Av de 12 som svarade nej på frågan om de anser att arbetslaget aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna (bilaga 3:4) svarade 4 av dem ja på frågan om de anser sig arbeta med att minska kränkningar mot barn utförd av vuxna (bilaga 3:2). De ansåg att de personligen aktivt arbetade med att minska kränkande behandling mot barn utförda av vuxna medan de ansåg att arbetslaget inte arbetade med att minska kränkande behandling mot barn utförda av vuxna.

10 respondenter har svarat att deras arbetsplats inte aktivt arbetade med att minska kränkande behandling mot barn utförda av vuxna. 2 av dessa har svarat att deras arbetslag inte heller arbetade aktivt med att minska kränkningar mot barn utförda av barn. 5 respondenter svarade att deras arbetslag till viss del arbetade med att minska kränkningar utförda av barn.

Ena respondenten (respondent 1) utbildade sig för 6–10 år sedan och har arbetat i mer än 20 år. Den andra (respondent 2) har arbetat i 1–5 år och avslutade sin utbildning inom denna tidsrymd. Respondent 2 upplevde sig till viss del insatt i vad förskolans styrdokument och skollagen säger om kränkande behandling. Medan respondent 1 upplever sig insatt inom både förskolans styrdokument och skollagen. Båda respondenter uppgav att de själv inte utfört någon form av kränkande behandling mot barn. Båda har dock upplevt att barn kränks av andra vuxna och barn. Respondent 2 ansåg att deras förskola arbetade med att minska kränkningar utförda av barn, men inte med att minska kränkningar utförda av vuxna.

Respondent 1 svarar nej på båda. Ingen av dem var nöjd med förskolans likabehandlingsarbete. Respondent 1 har utvecklat under frågan om förskolan arbetar med att minska kränkningar utförda av barn att det finns stora brister och tycker att en utveckling av likabehandlingsarbetet kräver mer utbildning om lagar och rättigheter. Respondent 2 har inte utvecklat sina svar.

Diskussion

I den här delen diskuteras valda delar av resultat och analys i relation till frågeställning och syfte. Hur uppfattar förskollärare likabehandlingsarbetet kring barn som blir utsatta för kränkande behandling inom förskolan?

Enligt Jonsdottir (2007) kan kränkningar ses som ett pedagogiskt problem då det är förskollärarnas och arbetslagets uppgift att skapa en miljö där barnen är trygga och får sina behov tillgodosedda. Jonsdottir anser att förskollärares förmåga att uppfylla detta påverkas negativt av yttre faktorer som hög arbetsbelastning och stress. Därför kan den stress som förskollärarna i vår studie upplevde även vara en bidragande faktor till att barn utsätter barn för kränkande behandling. Det framkommer i studien att det är förskollärare och deras arbetslag som definierar vad som anses vara en kränkande behandling. Utifrån Skolverkets (2011) definition som grundar sig på Skollagen (SFS 2010:800, kap. 6 § 9) är kränkande behandling någonting som innebär att ett barns värdighet kränks. Cameron och Kovac (2016) lägger till perspektivet att kränkningen även ska definieras utifrån den som blivit utsatt och av hans upplevelser. Om det är barnens egna upplevelser och känslor som ligger till grund för vad som anses vara kränkande behandling för våra respondenter går inte att besvara utifrån vår studie. Resultatet pekar på att det är förskollärare och personal på förskolan som med hjälp av styrdokument sätter ramarna för vad som anses vara kränkande behandling. Samtidigt har förskolan ambitionen att lägga en demokratisk grund för barnen och förankra samhällets värderingar och mänskliga rättigheter. Det kan genom detta argumenteras för att förskollärare till viss del har ett tolkningsföreträde när det kommer till kränkande behandling. Det är personalen i förskolan som känner till och kan överföra kunskap till barnen vad som anses vara ett accepterat beteende utifrån samhällets värderingar, demokratiska principer och mänskliga rättigheter. Även om känslan av att vara kränkt inte är någonting barnen kanske känner eller ger uttryck för kan vissa saker ändå kränka barnets rättigheter och värdighet. Som Öhman (2019) skriver; det är förskollärare, tillsammans med arbetslaget, som ansvarar att se till att barngruppens klimat är bra och att barnen mår bra. I resultatet framkom det att det förekommer att barn utsätts för trakasserier från andra barn baserat på etnicitet och hudfärg. Det kan finnas många olika förklaringar till varför, men framförallt ser vi det som problematik som bryter mot de värderingar förskolan ska lägga grunden för. Det kan ses som en brist i likabehandlingsarbetet och ses som en indikation på ett område som behöver uppmärksammas och läggas fokus på.

Respondenter lyfte hur de arbetade utifrån ambitionen att göra barn delaktiga inom likabehandlingsarbetet. I enkäten beskrev en respondent hur hen arbetade med att skapa kompisregler tillsammans med barnen för att på så sätt skapa en gemensam bild kring vilket beteende som är okej eller inte på förskolan. Repo och Sajaniemi (2015a) beskrev i sin studie hur viktigt det är att arbeta med hela barngruppen just för att kränkande behandling mellan barn ofta är en form av gruppfenomen. Ett tiotal respondenter upplever sig arbeta nära barnen och att det resulterar till att kränkande behandlingar minskar. Både Helgelands och Lund (2017) och Söderström och Löfdahl Hultman (2017) skriver att kränkande behandling mellan barn ofta utgörs av uteslutningar från lek och gemenskap. Att då vara en närvarande förskollärare som kan observera och uppmärksamma när detta sker för att ha möjlighet att agera bör bidra till att kränkningar mellan barn minskar.

Utifrån tidigare forskning så har Repo och Sajaniemi (2015b) kommit fram till att det inte fungerar när förskollärare använder sig av ett strikt förhållningssätt som till exempel bestraffning som konsekvens. Att då utsätta barn för olika typer av tvång och bestraffning när de beter sig på ett icke önskvärt sätt lär inte ha någon bra effekt. Till exempel de exempel som respondenterna beskrivit i enkätsvaren, så som att tvinga kvar gråtande barn vid matbordet för att barnet inte smakat på maten eller att ha knuffat, puttat och hållit fast barn för att stärka tillrättavisningar. Den typen av korrigerande kränkningar har respondenterna lyft fram att de har reagerat på när vuxna utfört mot barn. Respondenterna uppger att det ibland finns kränkande behandling som är nödvändig och motiverad, som att hålla fast ett barn riskerar att skada sig själv eller andra.

Jonsdottir (2007) menar att kränkande behandling kan ses som ett pedagogiskt problem. Vi anser att detta är ett relevant perspektiv att ta till sig då det är viktigt att lägga ansvaret hos de vuxna och inte hos barnen. Det är viktigt att notera att vår studie riktar sig till förskollärare och att det är deras perspektiv som styr resultatet. Förskollärares perspektiv är även det som ofta förekommer inom tidigare forskning. Om barnens perspektiv hade varit i fokus för studien hade resultatet troligtvis sett helt annorlunda ut och det finns en relevans att i framtiden lyfta barnens perspektiv.

Folkhälsomyndigheten (2019b) har kartlagt att brister inom förskolan och skolan kan bidra till barns psykiska ohälsa. Vår studie har påvisat att det finns brister inom

likabehandlingsarbetet och framförallt inom området som berör arbetet med att motverka att barn utsätts för kränkande behandling från vuxna. Genom att upptäcka och uppmärksamma denna brist kan vår studie bidra till en högre medvetenhet om problematiken. Vilket i sin tur kan leda till att på lång sikt öka barns psykiska välmående och genom att motverka barns psykiska ohälsa ges dem en ljusare framtid som vuxna (Folkhälsomyndigheten, 2019a). I studien ingick 104 förskollärare och det är relativt få. Det är svårt att dra generaliserande slutsatser utifrån svaren även om det finns en bredd bland respondenterna. Svaren kan dock ses som en indikation på hur förskollärare resonerar och tänker om kränkande behandling inom förskolans verksamhet.

Metoddiskussion

Att vi valde att utföra en enkätundersökning beror till stor del på syftet till vår undersökning; att öka kunskapen kring kränkande behandling inom förskolan. Kränkande behandling är ett känsligt ämne och vårt mål var att respondenterna ska uppleva det tryggt och att de vågar svara ärligt på våra frågor (Bryman, 2011). Det är även enklare för respondenterna att avsätta tid till att svara på våra frågor när de ges möjligheten att själv bestämma en tid till att svara på enkäten (Bryman, 2011). Dock problematiserade vi kring begreppsförståelsen och hur respondenterna skulle förstå begreppet kränkande behandling. I informationen om vår enkät beskrev vi vår definition av kränkande behandling för att delge vår tolkning av begreppet och hur vi har tänkt när vi skapat vår enkät. Vid enkätundersökningar har respondenterna inte möjlighet att fråga oss om de till exempel upplever en fråga som otydlig. Det finns inte heller möjlighet att ställa följdfrågor till respondenterna och svaren kan vara tvetydiga. Dock har vi ändå valt att värdera anonymitet högre än möjlighet att ställa följdfrågor. Nackdelar med valet av öppna frågor är att det tar längre tid att bearbeta öppna frågor och svaren kräver mer av respondenterna. Enkäten innehöll både öppna och slutna frågor och nackdel med stängda frågor är att respondenten ofta svarar spontant utan större eftertanke. Det kan även vara svårt att få uttömmande svarsalternativ och det är svårt att avgöra hur respondenterna har tolkat frågan (Bryman, 2011). Vi övervägde både för- och nackdelar när vi utformade enkäten och anser att användandet av både öppna och slutna frågor var viktig för att kunna besvara frågeställningen. De öppna frågorna var frivilliga just för att motverka några av de negativa aspekterna av öppna frågor. Respondenterna behövde bara svara på dessa om de själva ville och kände sig bekväma med att svara.

Att enkäten delades i olika Facebook-grupper kan även ses som en risk eftersom det inte finns möjlighet att säkerställa att de som svarar verkligen arbetar som förskollärare i och med att vem som helst som är medlem i gruppen kan svara på enkäten. Frågorna i enkäten har utformats så respondenter som inte uppfyller kriterierna för att delta sorteras bort. Till exempel fanns en fråga om vad respondenten arbetade som och en fråga om vilken utbildning hen hade. Frågorna resulterade i att barnskötare sorterades bort från resultatet. Den ökade spridningen var värdefull även om den ökade risken för att felaktiga respondenter riskerade att sänka studiens trovärdighet. Respondenterna vilkas svar ligger till grund för resultatet är endast de som uppger sig vara utbildad till förskollärare och är således individer som kan besvara frågorna som ställdes i enkäten (se bilaga 1).

Vi anser att det finns en tillförlitlighet till vår studie eftersom respondenterna var anonyma och inte riskerar någonting med att svara ärligt även i frågor som handlade om deras egna kränkande beteende mot barn. Svaren går inte att koppla till någon specifik individ eller förskola. I resultatet har vi fått förskollärares upplevelser i form av utförliga och beskrivande svar på känsliga frågor.

Det är viktigt att ha i åtanke att denna undersökning har skett utifrån förskollärares perspektiv. Vi vet således inte hur barnen som förskollärarna har upplevt blivit kränkt själv har upplevt situationerna. Om studien även berört barns perspektiv hade resultatet kunnat varit annorlunda.

Slutsats och förslag på framtida forskning

Kränkande behandling är ett känsligt och komplext ämne. Därför är det viktigt att kunna definiera begreppen för att skapa en gemensam förståelse. Likabehandlingsarbetet kring barn som utför kränkande behandling mot barn är ett område som många förskollärare är nöjda med. De anser att både de, arbetslaget och förskolan aktivt arbetar med att motverka den sortens kränkande behandling. När det kommer till vuxna som utsätter barn för kränkande behandling finns det ett större missnöje och ett mindre aktivt arbete på alla nivåer. Det är dock positivt att det finns en medvetenhet hos förskollärare om att detta är en brist och att det är någonting som går att utveckla och arbeta vidare med. Både resultatet av studien och den tidigare forskningen visar på att orsaker till att kränkande behandling inom förskolan sker är arbetsmiljön, resurser och arbetsbelastning.

I resultatet framkom det att det finns en tydlig skillnad i hur förskollärare uppfattar arbetet med att minska kränkande behandling utförd av barn jämfört med arbetet med att minska kränkande behandling utförd av vuxna. Generellt visar vårt resultat på att respondenterna uppfattar det som att både individen, arbetslaget och hela skolan arbetar mer aktivt med att förhindra kränkande behandling utförda av barn än kränkande behandling som utförs av vuxna. Det verkar även finnas en medvetenhet hos flertalet av respondenterna som deltagit i studien och de bidrar med vad de upplevde som bidragande till varför det ser ut som det gör. Respondenterna uppgav att de upplever sig medvetna om vad som behövs för att arbeta med att motverka att vuxna kränker barn, men att resurserna för att göra detta saknas.

Syftet med studien var att öka kunskapen kring kränkande behandling inom förskolan och att undersöka hur förskollärare resonerar och tänker om kränkande behandling. Resultatet visar att förskollärare upplever svårigheter i arbetet med att motverka kränkande behandling utförda av andra vuxna. Samtidigt visar förskollärarna i studien på en medvetenhet och en vilja att granska sig själva, kollegor och förskolans verksamhet. Detta ser vi som positivt. Genom att synliggöra, utvärdera och prata om kränkande behandling som utförs av vuxna så närmar förskollärarna sig problemet och kan arbeta vidare mot en trygg förskola för alla barn. Att arbeta på att forma ett klimat som gör det till norm med kollegialt lärande och att prata om hur de vuxna i förskolan bemöter barnen kan bidra till att minska kränkande behandling på förskolan. Vilket i sin tur leder till att öka barns välmående. Detta bidrar till att barn kan ges goda förutsättningar att utveckla ett demokratiskt tankesätt som bottnar i de etiska

förhållningssätt och de värden som samhället grundar sig på. Förhoppningen är att detta på lång sikt leder till att barns psykiska välmående ökar och att det ges en trygg grund till barnen som följer dem genom skolgången och ut i vuxen världen.

Framtida forskning kan fokusera ännu mer på likabehandlingsarbetet och mer på förskollärares arbete med att minska vuxnas kränkande behandling av barn. Vår studie pekar på att det finns stor utvecklingsmöjlighet inom det området och forskning kan föra detta framåt. Ett annat ämne att forska vidare på är var kränkande behandling mot barn utförd av barn sker. Inom vilka kontexter sker kränkande behandling och går det att utröna varför? En etnografisk studie som kartlägger var i förskolan kränkningar sker och hur miljön ser ut. Det vore även intressant att lyfta barnens egna perspektiv i en större utsträckning. Vad är barnens upplevelser av kränkande behandling på förskolan? I resultatet framkom det även att en del barn utsätts för trakasserier av andra barn baserat på hudfärg och etnicitet. Sker detta även från personal på förskolan? Djupintervjuer med både barn och vuxna skulle kunna ge fler perspektiv och närmare synliggöra problemområdet som kan utvecklas och lyftas fram.

Referenslista

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Cameron, D. L., & Kovac, V. B. (2016). An Examination of Parents' and Preschool Workers' Perspectives on Bullying in Preschool. *Early Child Development and Care*, 186(12), 1961–1971.

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.

Folkhälsomyndigheten (9 december 2019a) *Därför ökar psykisk ohälsa bland unga*. Hämtad 19 november 2020 på: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/barn-och-unga--psykisk-halsa/darfor-okar-psykisk-ohalsa-bland-unga>

Folkhälsomyndigheten (9 december 2019b) *Att främja psykisk hälsa bland barn och unga*. Hämtad 19 november 2020 på <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/barn-och-unga--psykisk-halsa/>

Helgeland, A., & Lund, I. (2017). Children's Voices on Bullying in Kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 45(1), 133–141.

Gunnarsson, H. (2019). *Få anmäler när barn kränks*. Hämtad 22 september 2020 på: <https://ka.se/2019/02/19/fa-anmaler-nar-barn-kranks/>

Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan: samhörighet, tillhörighet, vänskap, utanförskap*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2007. Malmö.

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Stockholm : Univ., 2004. Stockholm.

Repo, L., & Sajaniemi, N. (2015a). Bystanders' Roles and Children with Special Educational Needs in Bullying Situations among Preschool-Aged Children. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 35(1), 5–21.

Repo, L., & Sajaniemi, N. (2015b). Prevention of Bullying in Early Educational Settings: Pedagogical and Organisational Factors Related to Bullying. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(4), 461–475.

Skolverket. (4 december 2019). *Barnkonventionen i skolan*. Hämtad 22 september 2020 på: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen>.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. [Stockholm]: Skolverket.

Skolverket (2011). *Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling: lagens krav och huvudmannens ansvar*. Stockholm: Skolverket.

SFS 2010:800. *Skollag*.

Söderström, Å., & Löfdahl Hultman, A. (2017). Preschool Work against Bullying and Degrading Treatment: Experiences from an Action Learning Project. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 37(3), 300–312.

Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. (5., [moderniserade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Öhman, M. (2019). *Nya hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. (Andra upplagan). Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Enkätfrågor

Vad arbetar du som?

- förskollärare
- barnskötare
- annat

Vilken typ av utbildning har du?

- Förskollärare
- Barnskötare
- Annan pedagogisk utbildning
- Ingen pedagogisk utbildning

När avslutade du din utbildning?

- Saknar utbildning
- 1-5 år sedan
- 6-10 år sedan
- 11 – 15 år sedan
- 16 – 20 år sedan
- Mer än 20 år sedan

Hur länge har du arbetat?

- 1-5 år sedan
- 6-10 år sedan
- 11 – 15 år sedan
- 16 – 20 år sedan
- Mer än 20 år sedan

Är du insatt i vad styrdokumentet säger gällande kränkande behandling i förskolan

- Ja, insatt i LPFÖ 18, förskolans läroplan.

- Ja, insatt i Skollagen, 6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling
- Ja, insatt i LPFÖ 18 och Skollagen, 6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling.
- Till viss del insatt
- Inget av ovanstående

Har du någonsin sett ett barn blivit kränkt av ett annat barn på förskolan?

Ja

Nej

Jag vet inte

Om ja – vilket sätt?

Har du någonsin sett ett barn blivit kränkt av en vuxen på förskolan?

Ja, av personal på förskolan

Ja, av annan vuxen (tex. vårdnadshavare)

Nej

Jag vet inte

Om ja – På vilket sätt

Har du någonsin kränkt ett barn på förskolan?

Ja

Nej

Jag vet inte

Om ja – på vilket sätt?

Anser du att du arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av barn?

Ja

Nej

Till viss del

Om ja eller till viss del, hur?

Anser du att du arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

Ja

Nej

Till viss del

Om ja eller till viss del - på vilket sätt?

Anser du att ditt arbetslag aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

Ja

Nej

Till viss del

Om ja/till viss del - på vilket sätt?

Anser du att ditt arbetslag arbetar aktivt med att minska kränkningar mot barn utförda av barn?

Ja

Nej

Till viss del

Möjlighet att utveckla ovanstående svar.

Anser du att förskolan du arbetar på aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av andra barn?

Ja

Nej

Till viss del

Möjlighet att utveckla ovanstående svar.

Anser du att din arbetsplats aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

Ja

Nej

Till viss del

Möjlighet att utveckla ovanstående svar.

Känner du dig, på det stora hela, nöjd med det likabehandlingsarbete som utförs inom förskolan?

Ja, det arbete jag själv utför.

Ja, det arbete arbetslaget utför

Ja, det arbete hela förskolan utför

Nej

Jag vet inte

Vad är du nöjd med över inom likabehandlingsarbetet på din arbetsplats?

Vad anser du kan utvecklas inom likabehandlingsarbetet på din arbetsplats?

Bilaga 2

Missiv

Hej!

Vi heter Lo Eriksson och Louise Eriksson och studerar till förskollärare vid Högskolan i Gävle. Under höstterminen 2020 kommer vi att genomföra en studie som är del i vårt examensarbete i pedagogik. Vår studie berör likabehandlingsarbete och inriktar sig på kränkningar mot barn.

Vi söker nu förskollärare som vill delta i vår studie genom att delta i en enkät. Du får det här brevet eftersom du är rektor för en eller flera förskolor.

Syftet med studien att öka kunskapen kring kränkningar i förskolan. Vi undersöker hur förskollärare resonerar kring arbetet med att motverka kränkande behandling. Det krävs ingen handledning från arbetsplatsens sida men respektive arbetsplats ska informeras om studiens syfte. Ifyllandet av enkäten beräknas ta 10 - 15 minuter.

Den data som samlas in kommer endast att användas i examensarbetet. Uppgifterna kommer att bli behandlade konfidentiellt och inte finnas tillgängliga för obehöriga. Inga namn på deltagare, förskolor eller kommuner kommer att redovisas i examensarbetet. Deltagandet i studien är frivilligt. Deltagare kan avstå från att svara på frågor eller avbryta sitt deltagande utan särskild motivering. Vi följer uppsatta regelverk enligt GDPR och etikprovning avseende examensarbeten.

Så snart som möjligt önskar vi få besked om du kan tänka dig att skicka ut vår studie och hur många förskollärare du mailar ut enkäten till. Du kan bifoga mailet till förskollärare som du är rektor för. Enkäten avslutas den 20/10 – 2020.

Länk till enkäten: <https://forms.gle/cre6vPtwnDpcpWcU8>

Tack på förhand!

Med bästa hälsningar,

Lo Eriksson och Louise Eriksson

Kontakt:

Lo Eriksson - LoEriksson90@Gmail.com

Louise Eriksson - LouiseEriksson95@icloud.com

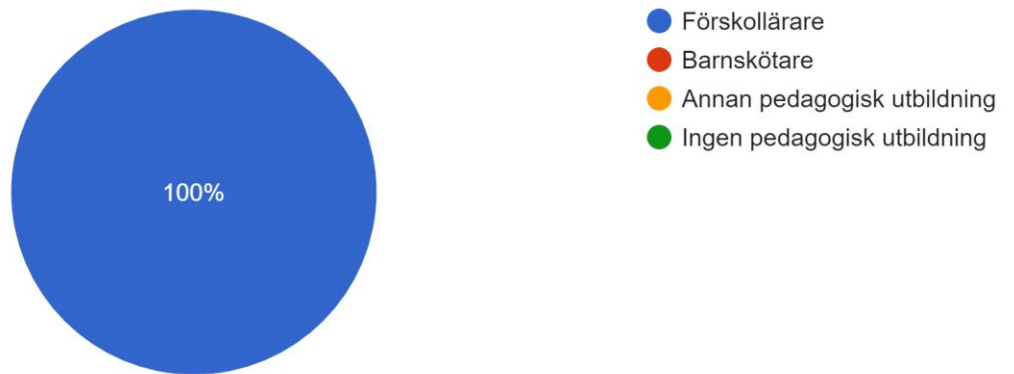
Handledare: Elisabet Hedlund elisabet.hedlund@hig.se

Bilaga 3

Figurer

Vilken typ av utbildning har du?

104 svar

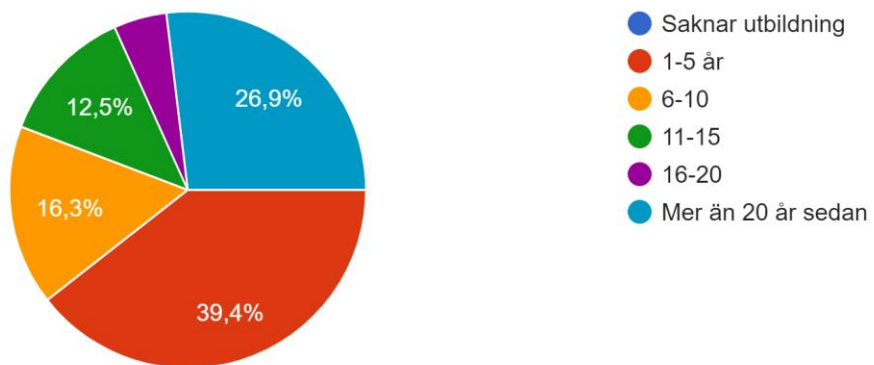

Figur 1:1

104 respondenter svarade att de är utbildade förskollärare.

När avslutade du din utbildning?

104 svar

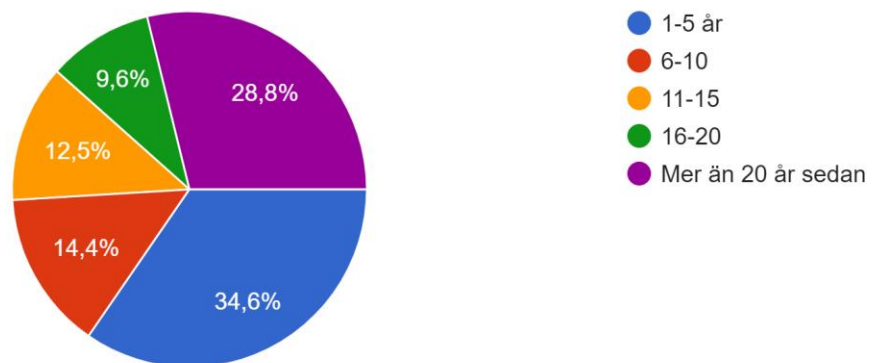

Figur: 1:2

41 respondenter avslutade sin utbildning för 1-5 år sedan, 17 för 6 - 10 år sedan, 13 för 11-15 år sedan, 5 för 16-20 år sedan och 28 för mer än 20 år sedan.

Hur länge har du arbetat?

104 svar

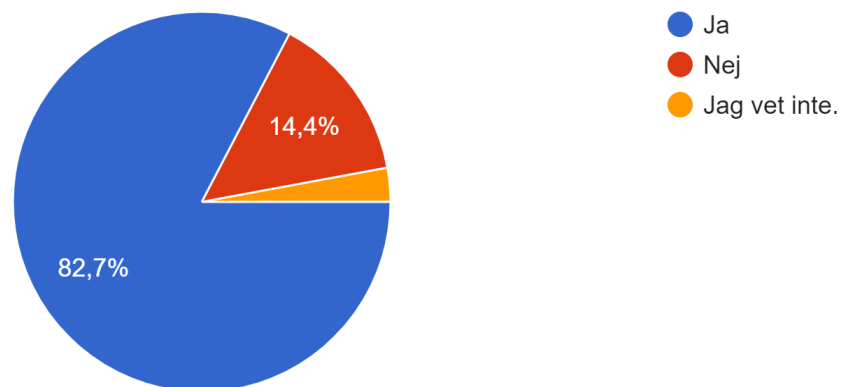

Figur: 1:3

36 respondenter har jobbat i 1-5 år, 15 i 6-10 år, 13 i 11-15 år, 10 i 16-20 år och 30 i mer än 20 år

Har du någonsin sett ett barn bli kränkt av ett annat barn på förskolan?

104 svar

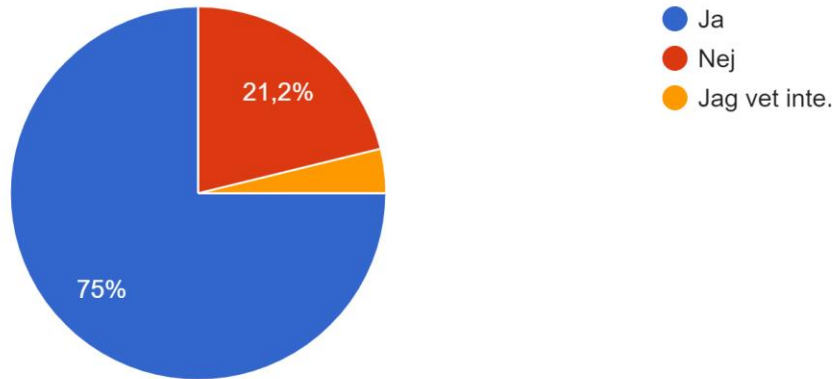

Figur 2:1

86 svarar ja, 15 svarar nej, 3 svarar vet inte.

Har du någonsin sett ett barn bli kränkt av en vuxen på förskolan?

104 svar

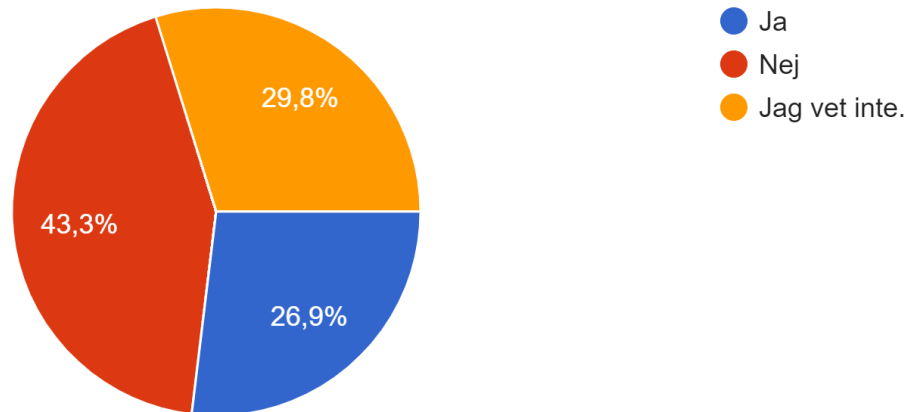

Figur 2:2

78 svarar ja, 22 svarar nej, 4 svarar vet inte.

Har du någonsin kränkt ett barn på förskolan?

104 svar

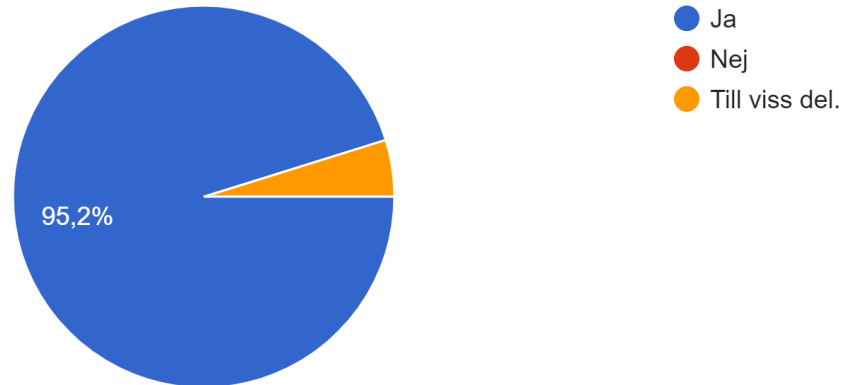

Figur 2:3

28 svarar ja, 45 svarar nej, 31 svarar vet inte.

Anser du att du arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av barn?

104 svar

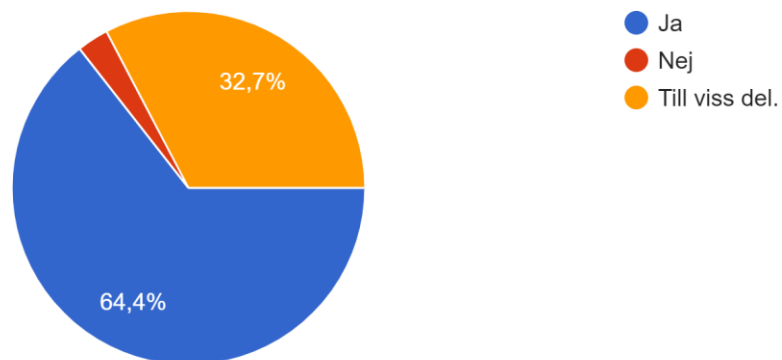

Figur 3:1

99 respondenter svarade ja och 5 respondenter svarade till viss del

Anser du att du arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

104 svar

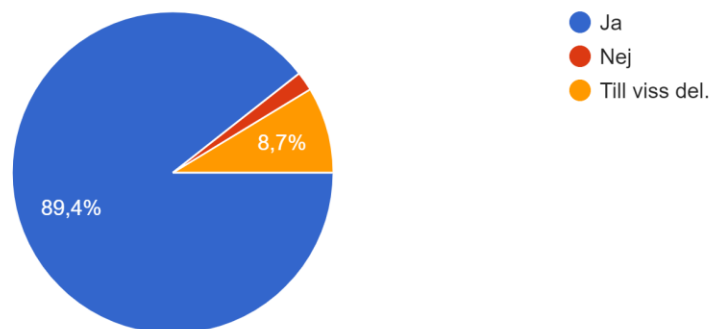

Figur 3:2

67 respondenter svarade ja, 34 svarade till viss del och 3 svarade nej.

Anser du att ditt arbetslag arbetar aktivt med att minska kränkningar mot barn utförda av barn?

104 svar

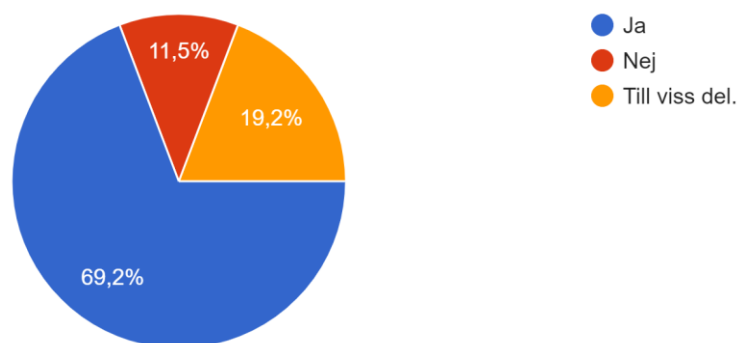

Figur 3:3

93 respondenter svarade ja, 9 svarade till viss del och 3 respondenter svarade nej.

Anser du att ditt arbetslag aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

104 svar

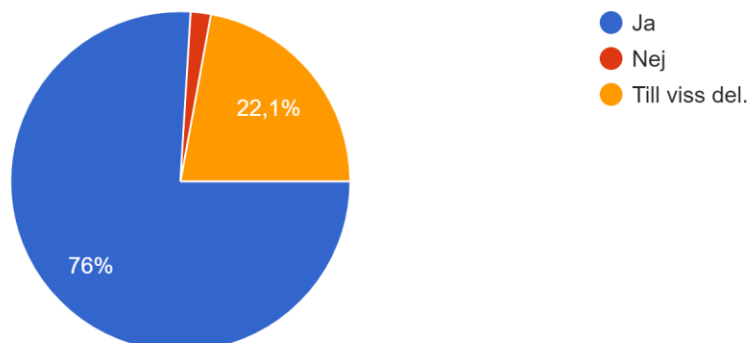

Figur 3:4

66 respondenter svarade ja, 28 svarade till viss del och 10 svarade nej.

Anser du att förskolan du arbetar på aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av andra barn?

104 svar

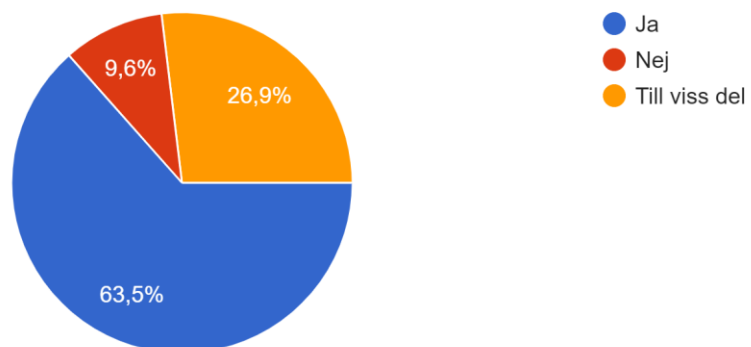

Figur 3:5

79 respondenter svarade ja, 23 svarade till viss del och 2 svarade nej.

Anser du att din arbetsplats aktivt arbetar med att minska kränkningar mot barn utförda av vuxna?

104 svar

Figur 3:6

66 respondenter svarade ja, 28 svarade till viss del och 10 svarade nej.

Bilaga 4

Enkäterna delades i följande Facebookgrupper, den 29/9 - 2020

1. ”Förskoleupproret” som då hade 33 740 medlemmar.
2. “Idébank för förskollärare” som då hade 54 418 medlemmar.
3. “Pedagogiska tips och trix för oss som jobbar i förskolan =)” som då hade 47 737 medlemmar.
4. “Teacha-Gäris och icke-binäris” som då hade 597 medlemmar.